

Synsfejl og samsynsanomalier hos danske skolebørn: Forekomst og konsekvenser for læseeffektivitet

Kravene til de læringskompetencer, der skal til for at møde samfundets og egne forventninger, er øget gennem årene. Læsning er en central kompetence for at opnå uddannelsesmæssig succes, og er derfor interessant i en større samfundsøkonomisk sammenhæng. Læsning er også væsentlig i mange af livets andre forhold. Sikker og ubesværet læsning er med til at give det enkelte menneske livskvalitet.

Det at lære at læse og udvikle sig til en rutineret læser er en kompleks proces, som involverer mange forskellige elementer. For at kunne læse sikkert og ubesværet er der flere aspekter af synet, som skal være i orden.

En evt. synsfejl skal være korrigeret, så det er muligt at se skarpt på læseafstand. Dette er især relevant for langsynede personer, da de fleste nærsynede ser skarpt på læseafstanden, uanset om de er korrigerede eller ej. Forekomst og udvikling af nærsynethed er ret velundersøgt, også blandt danske børn. Derimod er forekomsten af langsynethed blandt børn, og de gener det evt. måtte medføre, dårligt belyst. Der mangler også overblik over hvor mange af de børn med behandlingskrævende synsfejl, der rent faktisk bliver behandlet.

For at opnå ubesværet læsning kræver det også, at man har normalt samsyn. Dette kan defineres som evnen til samtidig brug af de to øjne på en måde, så begge øjne stiller skarpt og fokusere på det samme punkt, og information fra de to øjne bidrager ligeligt til den endelige synsoplevelse. Hvis det er tilfældet, vil samsynet være velfungerende og ikke sårbart for udtrætning. Hvis disse funktioner derimod ikke fungerer optimalt, vil man opleve symptomer som hovedpine, sløret syn, træthed og ubehag i øjnene, dobbeltsyn og mistet koncentrationsevne ved læsning og andet nærarbejde. I dag kender vi ikke forekomsten af samsynsanomalier hos danske børn. Udenlandske undersøgelser peger på, at forekomsten kan være relativt høj og at oftest symptomgivende.

Danske børn, som følger de tilbud, der findes om børneundersøgelser og skolesundhedsundersøgelser, får undersøgt deres syn når de er 3 og 5 år gamle og på 0., 6. og 7. klassetrin. Undersøgelsen afdækker kun problemer med at se på afstand, hvilket medfører, at nærsynede børn bliver opdaget langt nemmere end de langsynede børn. Tilbuddet inkluderer ikke undersøgelse af om barnets samsyn fungerer. Kun åbenlys skelen kan forventes diagnosticeret.

I de seneste år har børns sproglige opmærksomhed og læsning været et indsatsområde, både i børnehaver og skoler. Der har både været fokus på selve processen, hvor børn lærer at læse, og på børnenes læsevaner senere i skoletiden. En forholdsvis stor del af danske børn oplever alligevel, at det er svært at læse, enten fordi det er svært at lære, eller fordi de oplever det som anstrengende/ubehageligt at læse. Når en familie oplever, at et barn har problemer med læsning, skaber det typisk bekymring hos forældrene og ofte en oplevelse af nederlag hos barnet. Som et forsøg på at løse problemet vælger nogle familier at lade barnet behandle med samsynstræning. Der er imidlertid kun meget ringe evidens for, at denne type behandling har effekt på læsevanskeligheder. Der er altså behov for at afdække, om samsynstræning har en positiv effekt på børns evne til at læse.

Problemformulering

Vi finder det væsentligt at undersøge om læseudviklingen er langsommere hos børn med ukorrigeret langsynethed eller samsynsanomalier. For at svare kvalificeret på dette spørgsmål, kræver det, at der:

Projektets faser

- 1 Undersøge forekomsten af langsynethed og samsynsanomalier blandt skolebørn.
 - 2 Undersøge i hvor høj grad skolebørn vokser sig fra langsynethed og samsynsanomalier på forskellige alderstrin.
 - 3 Undersøge om forekomst af samsynsanomalier er statistisk signifikant højere blandt skolebørn med reduceret læseudvikling end skolebørn med normal læseudvikling.
 - 4 Effekten af behandling af samsynsanomalier bør undersøges i kliniske forsøg, hvis samsynsanomalier viser sig at være statistisk associerede med reduceret læseudvikling.
-

Projektansvarlige

Ivan Nisted, Optometrist, MPH underviser på Optikerhøjskolen i Randers
Marianne Maagaard, Cand. Scient.
